

"כי הכיתני זה שלש רגלים"

בלק ובלעם ביקשו למנוע התגלות דוד המלך שהשלים את הרגל הרביעית של כסא הכבוד

"שלש רגלים" כנגד ג' אבות שהם שלש רגלי הכסא

בדרך זו נסע ונלך לבאר מה שפתח הקב"ה את פי האתון שאמרה לבלעם: "כי הכיתני זה שלש רגלים", על פי הקדמה יקרה מאירת עינים ב"שערי אורה" להמקובל האלקי מהר"י גיקטלייא (שער ג-ד), ביאור הטעם שהכתוב מכנה את שלושת המועדים פסח שבועות וסוכות "שלש רגלים", ואילו שמיני עצרת מבואר בגמרא (סוכה מח.) שהוא "רגל בפני עצמו", והנה הדברים בלשון קדשו:

"ולפיכך אמרה תורה (שמות כג ד) שלש רגלים תחוג לי בשנה, כנגד אברהם ויצחק ויעקב, והרגל הרביעי הוא חג העצרת, כמו שאמר (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם, ואמרו חז"ל בסוף סוכה (דף מח.)... שהוא רגל בפני עצמו, ואם הם רק שלוש רגלים היאך שמיני עצרת רגל בפני עצמו והרי הם ד' רגלים, אלא רגל בפני עצמו באמת שהוא כנגד מגן דוד [בברכת הפטרה], והוא סוד רגל רביעית לכסא מרכבה".

ביאור דבריו על פי המבואר במדרש (שמו"ר א ב) על הפסוק (שמות כג יד): "שלש רגלים תחוג לי בשנה, הקב"ה קבע שלש רגלים בתורה בזכות האבות". וכתב ה"טור" (או"ח סימן תיז) בשם אחיו הרב יהודה סדר התחלקות שלש הרגלים: "פסח כנגד אברהם דכתיב (בראשית יח ו) לושי ועשי עוגות ופסח היה, שבועות כנגד יצחק, שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק, סוכות כנגד יעקב דכתיב (בראשית לג יז) [ויעקב נסע סוכותה ויבן לו בית] ולמקנהו עשה סוכות".

שאמר בלעם הרשע בנבואתו (במדבר כד ט): "וירד מיעקב והאביד שריד מעיר". ופירש רש"י: "על מלך המשיח אומר כן שנאמר בו וירד מים עד ים, ולא יהיה שריד לבית עשו".

והנה מבואר בזה הקדוש (פרשת פקודי רלב): כי דוד המלך עצמו עתיד להיות מלך המשיח: "דוד איהו הוה מלכא בהאי עלמא ודוד יהי מלכא לזמנא דאתי, ועל דא אמר אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה". וכן יסד רבי אליעזר הקליר בפיוט להושענא רבה (אומץ ישעך): "איש צמח שמו הוא דוד בעצמו".

מעשה יש לומר, כי עיקר הפחד של בלק מלך מואב, לא היה רק מהתגלות הניצוץ הקדוש של דוד המלך שהיה טמון במואב, אלא בעיקר מכך שהוא עתיד להיות מלך המשיח, אשר יבוא ויגאל את ישראל בגאולה העתידה, ואז ירשו ישראל גם את אדום עמון ומואב, ויחריבו כל הסטרא אחרא עד שהאלילים כרות יכרתון לתקן עולם במלכות שדי, ורוח הטומאה יעביר ה' כליל מן הארץ.

וזהו פירוש הכתוב (כב ד): "ויאמרו מואב אל זקני מדין עתה", על ידי שיוציאו ישראל את הניצוץ של דוד שיהיה מלך המשיח, "ילחכו הקהל את כל סביבותינו, כלחוך השור את ירק השדה", ופירש רש"י: "כלחוך השור, כל מה שהשור מלחך אין בו סימן ברכה". כן ילחכו ישראל בגאולה העתידה את כל ניצוצי הקדושה מאומות העולם, ויעבירו את רוח הטומאה כליל מן הארץ בבחינת: "והאביד שריד מעיר". ויש לרמז ענין זה בכתוב (שם ז): "וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם" - "בידם" נוטריקון ב'ן ישי ד'וד מ'שיח, לרמז שעיקר הפחד שלהם היה מהניצוץ הקדוש של משיח בן דוד.

בפרשתנו פרשת בלק (במדבר כב כח): "ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים". ופירש רש"י ומקור הדבר במדרש (במד"ר כ יד): "זה שלש רגלים, רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה". וצריך להבין מדוע מכל המצוות הגינה דוקא חגיגת שלש רגלים על ישראל מקללת בלעם הרשע.

פתח דברינו יאיר לבאר הענין בזה, על פי מה שהאריך ב"אגרא דכלה" לבאר כל הענין ששכר בלק את בלעם לקלל את ישראל, כי הניצוץ הקדוש של דוד המלך היה טמון במואב אצל רות המואביה, וידוע כי חיות אומות העולם היא מניצוצי הקדושה הטמונים בקרבם, וכאשר מוציאים ניצוצי קדושה הם נחלשים ומתבטלים.

וזהו פירוש הכתוב: "וירא בלק בן ציפור", שראה בקסמיו את הניצוץ של דוד המלך שהיה טמון במואב, "ויגר מואב מפני העם מאד", שלא יקחו מידו את הניצוץ הקדוש ההוא, "כי רב הוא", כי כוחו רב בקדושה, "ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו", שיהרסו הגדרות שבנינו כחומה מסביב לניצוץ לשמור עליו, "כלחוך השור את ירק השדה", שיוציאו מאתנו הניצוץ ועל ידי זה תבטל חיותנו עכדה"ק.

ויש להוסיף תבלין לדבריו הקדושים, על פי המבואר במדרש (ב"ר מד כג) כי מתוך עשרה עממים לא הוריש הקב"ה לישראל רק ז' אומות, אבל ג' אומות קיני קניזי וקדמוני שהם אדום עמון ומואב, עתיד הקב"ה להוריש לישראל רק לימות המשיח. זאת ועוד ידוע שבגאולה העתידה יתבטלו כל האומות, כמו

**אגרא דכלה: בלק ובלעם נלחמו למנוע התגלות
הניצוץ של דוד המלך שהיה טמון במואב אצל רות המואביה
שערי אורה: "שלוש רגלים" כנגד ג' אבות שהם ג' רגלי הכסא,
שמיני עצרת הוא כנגד דוד המלך רגל הרביעית**

**שמיני עצרת הוא "רגל בפני עצמו",
כי הוא כנגד דוד המלך שהשלים את הרגל הרביעית של כסא הכבוד,
בזכות שהשלים דוד המלך את הרגל הרביעית של כסא הכבוד,
זכו הוא וזרעו לשבת על כסא המלוכה**

**רעיון חדש: ג' רגלי הכסא כנגד תורה עבודה וגמילות חסדים,
רגל הרביעית כנגד מצות תשובה שהקים דוד**

הקב"ה מתגלה במלכותו ככתוב (תהלים קמה יג): "מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור", הרי הוא בבחינת מלך היושב על כסא מלכותו, כמו שכתוב (תהלים כט י): "וישב ה' מלך לעולם", וכן אנו אומרים בתפלת נשמת: "המלך היושב על כסא רם ונשא".

נמצא לפי זה כי על ידי שהשלים דוד המלך את הרגל הרביעית של כסא הכבוד, הרי גרם בכך להושיב כביכול את הקב"ה ישיבה שלימה על כסא כבודו שיש לו ד' רגלים, שזה מורה כי מלכותו של הקב"ה על ישראל היא בשלימות, כמלך שיושב על כסא כבודו שיש לו ארבע רגלים, לכן מדה כנגד מדה הבטיח הקב"ה לדוד וזרעו שישבו על כסא מלכות ישראל עד עולם.

על פי האמור יפתח לנו פתח להבין מקרא שכתוב (דברי הימים א כט כג): "וישב שלמה על כסא ה' למלך תחת דויד אביו". ובהשקפה ראשונה מבהיל הדבר מה שמכנה הכתוב הישיבה על כסא דוד כישיבה על "כסא ה'". אך לפי האמור הביאור בזה, כי מאחר שדוד וזרעו זכו לשבת על כסא המלכות, בזכות שהושיב דוד את הקב"ה כביכול על כסא כבודו, נמצא כי הישיבה על כסא דוד שהוא מרכבה לכסא הכבוד היא כישיבה על כסא ה'.

ויש להוסיף תבלין לפי מה שהבאנו בשם ה"מגלה עמוקות", כי ד' רגלי הכסא הן כנגד ד' אותיות השם הוי"ה, נמצא לפי זה כי

נקדים לבאר הענין שהקב"ה יושב על כסא כבודו, כמו שכתוב (ישעיה ו א): "ואראה את אדני יושב על כסא רם ונשא", כי ברור שאין הדבר כפשוטו שהרי הקב"ה אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף. אך הביאור בזה כמו שכתב המהר"ל ב"גבורות השם" (פרק ע), כי ענין ישיבת הקב"ה על כסא כבודו הוא, שמתגלה במלכותו בעולם כמלך היושב על כסא מלכותו, כמו שאמר פרעה ליוסף (בראשית מא מ): "רק הכסא אגדל ממך", ופירש רש"י: "כסא - לשון של המלוכה כמו (מלכים א א לז) ויגדל את כסאו מכסא אדוני המלך".

ויש להרחיב הביאור בזה על פי מה שכתב בעל התניא ב"שער היחוד והאמונה" (פרק ז): "הנה הוא ידוע לכל, כי תכלית בריאת העולם הוא בשביל התגלות מלכותו יתברך, דאין מלך בלא עם". כלומר תכלית הבריאה היא שיקרא הקב"ה "מלך", והיות שאין מלך בלא עם נמצא כי על ידי שקיבלו עליהם ישראל עול מלכותו נעשה הקב"ה "מלך" על כל העולם. ומקור הדבר בפרקי דרבי אליעזר (פרק ג) כי התורה היא שיעצה להקב"ה לברוא את העולם כדי שיקרא מלך, ואין מלך בלא עם.

מעתה יתבאר ענין ישיבת הקב"ה על כסא כבודו, שהוא על דרך הכתוב (אסתר א ב): "בימים ההם כשבת המלך אחשוורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה". ופירש רש"י: "כשנתקיים המלכות בידו". כן כאשר

לפי זה מבאר ה"שערי אורה" הטעם שהמועדים נקראו "שלוש רגלים", כי הם כנגד שלושת האבות שזכו להיות "שלוש רגלים" של כסא הכבוד, ושמיני עצרת שהוא "רגל בפני עצמו" הוא כנגד דוד המלך שזכה להיות רגל הרביעית של הכסא. וכן כתב הרקאנאטי (פרשת נח): "ואולי כי לזה כווננו רז"ל באמרם על שמיני עצרת רגל בפני עצמו, כי השלשה רגלים הם לשלשה אבות והרגל הרביעי הוא לדוד והוא שמיני עצרת".

וכתב ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן ר), כי ד' רגלים של כסא הכבוד הן כנגד ד' אותיות השם הוי"ה, ג' רגלים של האבות הן כנגד ג' אותיות יה"ו, והרגל הרביעית שהשלים דוד המלך היא כנגד ה' אחרונה. והוסיף על כך (שם אופן רנב) רמז נפלא: מרכב"ה שלימ"ה בגימטריא אברה"ם יצחק"יעק"ב דו"ד שהם ד' רגלי המרכבה.

[ויש להוסיף תבלין כי ענין זה נרמז בשמו של "דוד" כמבואר בגמרא (ברכות ז:): "דשמא גרים", על פי המבואר בדברי רבינו האריז"ל (פע"ח שער התפלין פרק יד), כי כשכותב הסופר ה' אחרונה שבשם יכוון שהיא מורכבת מב' אותיות ד"ו, כי רגל השמאלית התלויה באות ה' היא אות ו'. הנה כי כן זהו הרמז בשם דו"ד שהשלים את הרגל הרביעית, ב' אותיות ראשונות ד"ו היא ה' אחרונה בשם הוי"ה רגל רביעית של הכסא, ואות ד' השניה רומזת שזכה להשלים ד' רגלי הכסא].

דוד זכה לכסא המלוכה בזכות השלמת רגל הרביעית

רחש לבי דבר טוב כי לפי דברי ה"שערי אורה" יפתח לנו שערי אורה, להבין מה שזכה דוד המלך ע"ה לקבל הבטחה מהקב"ה, שהוא וזרעו יזכו לשבת על כסא המלכות עד עולם, כמו שאמר לו הקב"ה על ידי נתן הנביא (שמואל ב ז טז): "ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם". וכן כתוב (תהלים פט ד): "כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי, עד עולם אכין זרעך ובניתי לדור ודור כסאך סלה".

תשובה לכל ישראל, שיוכל כל אדם לתקן מה שפגם בשלשה עמודי עולם: תורה, עבודה, גמילות חסדים. [ומצינו סימוכין לכך בשל"ה הקדוש (פרשת במדבר תורה אור אות ז) כי ד' דגלים הם כנגד: תורה, עבודה, גמילות חסדים ותשובה, הרי שהן ד' בחינות].

נמצא לפי זה כי הרגל הרביעית איננה כנגד עבודה מחודשת, אלא כנגד תשובה ותיקון למה שפגם האדם בשלושת רגלי הכסא שהם תורה עבודה וגמילות חסדים, לכן לא הזכיר הקב"ה בתורה בפירוש כי אם "שלש רגלים" כנגד ג' עמודי עולם: תורה, עבודה וגמילות חסדים, כי הם כוללים את כל עבודת ה', והוסיף הקב"ה שמיני עצרת שהוא "רגל בפני עצמו", כדי שיוכל האדם לתקן בתשובה את אשר פגם בשלושת רגלי הכסא.

ונראה להביא סימוכין לרעיון זה ממה שמבואר בספרים הקדושים, ומקור הדבר בזוהר הקדוש ברעיא מהימנא (פרשת פנחס קכב), כי החטא גורם להפריד את ה' אחרונה מג' אותיות יה"ו, אך על ידי תשובה"ה היא אותיות תשוב ה', משיבים ה' אחרונה לחברה עם ג' אותיות יה"ו. ולפי המבואר הרי זה מתאים להפליא עם הרעיון האמור, כי דוד המלך זכה להיות רגל הרביעית שבכסא הכבוד על ידי שהורה לישראל דרכי תשובה, כי על ידי תשובה"ה - תשוב ה' יש תיקון לרגל הרביעית שהיא כנגד אות ה'.

נפלא להבין בזה מאמרם בגמרא (יומא פו): "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד". כי היות שדוד המלך השלים את הרגל הרביעית של כסא הכבוד על ידי מצות תשובה, ועל ידי זה גרם שישב הקב"ה על כסא הכבוד של ד' רגלים, לכן אם אנו למדים מדוד המלך לעשות תשובה"ה בבחינת תשוב ה', מגעת התשובה עד כסא הכבוד כדי לחזק את הרגל הרביעית.

"אני אברך ולי נאה לברך"

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין ענין פלא שמצינו אצל דוד המלך, בסעודה שיעשה הקב"ה לצדיקים לעתיד לבוא, כמו ששינו בגמרא (פסחים קיט):

גמרא: בסעודה לצדיקים לעתיד לבוא יסכים רק דוד לברך על הכוס באמרו: "אני אברך ולי נאה לברך"

פלא והפלא: אחרי שהאבות הקדושים ומשה ויהושע לא יסכימו לברך, מדוע דוד העניו הגדול יסכים לברך

דוד המלך שהורה תשובה לישראל יברך,

כי במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים עומדים

מלא העומר: "רגלי עמדה במישור", בלי שום פגם,

וראיה לדבר: "במקהלים אברך ה'", על הכוס לעתיד לבוא

"וישם ה' דבר בפי בלעם",

הקב"ה כפה עליו להתנבא על דב"ר נוטריקון דוד ב'רגל רביעי

והאיר ה' את עיני לומר בזה רעיון חדש, על פי מה ששינוי במשנה (אבות פ"א מ"ב): "על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים". ומבואר בזוהר הקדוש (פרשת ויצא קמו): כי שלושת האבות הם ג' עמודים אלו שהעולם עומד עליהם: "על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, התורה דא יעקב, העבודה דא יצחק, גמילות חסדים דא אברהם".

עתה הבה נראה איזו עבודה השלים דוד המלך שלא השלימו הם. ונראה ללמוד ענין זה ממה ששינוי בגמרא (ע"ז ד:): "לא דוד ראוי לאותו מעשה [דבת שבע] דכתיב (תהלים קט כב) ולבי חלל בקרבי... אלא לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד... והיינו דרבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב (שמואל ב כג א) נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על, נאום דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה".

ד' רגלים - תורה, עבודה, גמילות חסדים ותשובה

מעתה נראה כי שלשת רגלי הכסא שהם שלושת אבות הקדושים, הן מכוונים כנגד ג' עמודי עולם: תורה, עבודה, גמילות חסדים, אולם מאחר שכבר אמר החכם מכל אדם (קהלת ז כ): "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", לכן הרגל הרביעית של הכסא היא כנגד דוד המלך שהורה מצות

כשהשלים דוד המלך את ד' רגלי המרכבה, השלים בכך את כל ד' אותיות הוי"ה, הנה כי כן מטעם זה כסא המלכות של דוד בעולם הזה נקרא "כסא ה'", כי היה מרכבה לכסא הכבוד של מעלה אשר ד' רגליו הם כנגד ד' אותיות הוי"ה, ועל זה נאמר: "וישב שלמה על כסא ה' למלך תחת דויד אביו".

דוד השלים הרגל הרביעית על ידי שהקים עולה של תשובה

אלא שעתה מוטלת עלינו חובת הביאור ליישב פליאה גדולה בענין זה, איך יתכן כי האבות הקדושים שעבדו את ה' בתכלית השלימות, ולא בחינם שינוי בגמרא (ברכות טז:): "אין קורין אבות אלא לשלשה", והנה עם כל זאת לא הצליחו להשלים את כל ד' רגלי כסא הכבוד כי אם ג' רגלים, עד שבא דוד המלך והשלים את הרגל הרביעית בעבודתו, ובכך איזה חלק בעבודת ה' השלים דוד המלך שלא השלימו האבות.

זאת ועוד צריך ביאור, מאחר שנתבאר כי שלושת המועדים פסח שבועות וסוכות עם שמיני עצרת הם ארבע רגלים של כסא הכבוד, מדוע הפריד הקב"ה ביניהם להזכיר "שלש רגלים" בפני עצמם: "שלש רגלים תחוג לי בשנה", ושמיני עצרת שהוא "רגל בפני עצמו" נזכר בנפרד, ולא כללם יחד: "ארבע רגלים תחוג לי בשנה" - כנגד ארבע רגלים של כסא הכבוד.

שום פגם, בזכות שהוריתי לישראל דרכי תשובה, וראיה לדבר: "במקהלים אברך ה'" - על הכוס לעתיד לבוא יותר מהאבות ומשה ויהושע, כי במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים.

כיון שבאנו לידי כך יאירו עינינו להבין מה שאמרה האתון לבלעם: "מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים", לרמז לו שהוא מבקש: "לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה", כי ביקשה לרמז לו בכך שלא יצליח למנוע מישראל מלהוציא את הניצוץ הקדוש של דוד המלך ממואב, שהרי ג' האבות הם רק בבחינת "שלש רגלים" של כסא הכבוד שהקב"ה יושב עליו, נמצא שעדיין צריך לגלות נשמת דוד המלך כדי שישלים את הרגל הרביעית.

בלק ובלעם ביקשו למנוע דרכי תשובה מישראל

בדרך זו במסילה נעלה לברר מקחו של צדיק - מאורם של ישראל המקובל האלקי בעל "מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן קז) שמגלה ענין נפלא, כי מה שאמר בלק לבלעם (במדבר כב ו): "ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה", נתכוון שיקלל את ישראל לבטל כח התשובה שלהם בחודש אלול ובראש השנה, שכן אר"ה נוטריקון א'לול ר'אש ה'שנה, א"ת נוטריקון א'לול ת'שרי. והוסיף כי במלת "ארה" רמוזים חמישים ימי התשובה מראש חודש אלול עד הושענא רבא, שיש בהם אל"ף רי"ש שעות של תשובה - תשוב ה', שכן אר"ה נוטריקון א'לף רי"ש ה'א.

וצריך ביאור מה ראה בלק על ככה להילחם דוקא עתה על נ' ימי התשובה מראש חודש אלול עד הושענא רבא. אך לפי האמור מבואר הענין להפליא, כי מאחר שעיקר מלחמתם היה למנוע את ההתגלות של הניצוץ הקדוש של דוד המלך שהקים עולה של תשובה, אשר בזכות התשובה יגאלו ישראל על ידי מלך משיח שהוא דוד בעצמו, לכן נלחמו בכל כוחות הטומאה לבטל את כח התשובה של ישראל.

ומזה ישכיל דוד להבין כי מאחר שלא היה ראוי לאותו מעשה, אלא שסיבב הקב"ה שיכשל בחטא כדי שיוורה לישראל דרכי תשובה, אשר בזכותה יזכו ישראל לגאולה העתידה, והרי כבר אמרו (ברכות לד:): "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין", לכן יסבב הקב"ה שדוד המלך ישאר האחרון שיכול לברך על הכוס, כדי להראות בכך את כח התשובה שקירבה את הגאולה, לכן יסכים דוד מיד ויאמר: אני אברך ולי נאה לברך", כי במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים.

נפלא להבין בזה מה שמביא הגמרא הוכחה שדוד המלך יברך על הכוס ממה שהוא עצמו אמר: "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא", ולפי האמור הביאור בזה: "כוס ישועות אשא" - לברך על הכוס לעתיד לבוא, ומפרש הטעם לכך, "ובשם ה' אקרא", כי בזכות התשובה השלמתי ד' רגלי הכסא שהם כנגד ד' אותיות הוי"ה, ובמקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים.

"רגלי עמדה במישור במקהלים אברך ה'"

חשבתי דרכי כי על פי האמור יומתק להבין מה שאמר דוד המלך (תהלים כו יב): "רגלי עמדה במישור במקהלים אברך ה'". ומצינו על כך פירוש נפלא מהגה"ק רבי אריה לייב מצינץ זי"ע ב"מלא העומר" (סוף דרוש ה למגילת רות), כי שונאי דוד אמרו שמטה רגלו של דוד רגל הרביעית שבכסא בחטא בת שבע. אולם דוד המלך דחה דבריהם באמרו: "רגלי עמדה במישור" בלי שום פגם, וראיה לדבר: "במקהלים אברך ה'" - שהרי לעתיד לבוא אברך את ה' על הכוס, ומוכח שרגלי עמדה במישור בלי שום פגם.

אך לפי האמור יש להוסיף כי דוד המלך ביקש להוכיח, שלא היה ראוי לאותו חטא אלא כדי להורות לישראל דרכי תשובה, שהרי מטעם זה זכה להשלים את הרגל הרביעית מה שלא השלימו האבות הקדושים, כי רגל זו מכוונת כנגד מצות תשובה. וזהו שאמר: "רגלי" - רגל הרביעית "עמדה במישור" בלי

"עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק, לאחר שאוכלים ושותים נותנים לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך, ואומר להן איני מברך שיצא ממני ישמעאל. אומר לו ליצחק טול וברך, אומר להן איני מברך שיצא ממני עשו. אומר לו ליעקב טול וברך, אומר להם איני מברך שנשאתי שתי אחיות בחייהן... אומר לו למשה טול וברך, אומר להם איני מברך שלא זכיתי ליכנס לארץ ישראל... אומר לו ליהושע טול וברך, אומר להן איני מברך שלא זכיתי לבן... אומר לו לדוד טול וברך, אומר להן אני אברך ולי נאה לברך, שנאמר (תהלים קטז יג) כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא".

וכבר תמהו המפרשים וינועו אמות הסיפים, מאחר שכל הקודמים: אברהם, יצחק, יעקב, משה, יהושע, לא רצו לברך משום שמצאו בעצמם איזה פגם, איך דוד המלך אשר חכמינו ז"ל (חולין פט.) העידו על גודל ענוותנותו באמרו (תהלים כב ז): "ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם". והתוודה על חטאיו ככתוב (שם נא ה): "כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד", ועם כל זאת לא יהסס לברך אלא יאמר מיד: "אני אברך ולי נאה לברך".

אך לפי האמור נראה ליישב בדרך מרווח, בהקדם לבאר מה שסיבב הקב"ה שדוקא דוד המלך הקים עולה של תשובה, על פי מה ששינינו בגמרא (יומא פו:): "גדולה תשובה שמביאה את הגאולה". וכן פסק הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ז ה"ה): "אין ישראל נגאלין אלא בתשובה". וכבר נתבאר שדוד המלך עצמו עתיד להיות מלך המשיח, על כן לו נאה להורות לישראל דרכי תשובה, אשר בזכות התשובה יבוא לגאלנו בגאולה העתידה.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין חכמתו הגדולה של דוד המלך, כי בראותו שהאבות הקדושים ומשה ויהושע לא רצו לברך, כי מצאו בעצמם איזה פגם דק מן הדק, תתעורר בו בגודל ענוותנותו פליאה עצומה, לשם מה השאיר אותו הקב"ה להיות האחרון שיכול לברך על הכוס, הלא אם בארזים נפלה שלהבת מה יענה הוא שנכשל בחטא של בת שבע.

ושם הוא אומר (במדבר כד יז) אראנו ולא עתה זה דוד, אשורנו ולא קרוב זה מלך המשיח, דרך כוכב מיעקב זה דוד, וקם שבט מישראל זה מלך המשיח, ומחץ פאתי מואב זה דוד... וקרקר כל בני שת זה המלך המשיח... והיה אדום ירשה זה דוד... והיה ירשה וגו', זה המלך המשיח, שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון וגו'."

נסיים את המאמר בפרפרת נאה במקרא שכתוב בפרשתנו (במדבר כג ה): "וישם ה' דבר בפני בלעם". על פי מה שכתב ב"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן ר'), כי משה רבינו השתוקק להיכנס לארץ כדי להשלים ולהיות רגל רביעית שבמרכבה, ועל כך השיב לו הקב"ה (דברים ג כו): "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" - דב"ר נוטריקון ד'וד ב'רגל ר'ביעי, כי הוא זה שנבחר מן השמים להשלים את הרגל הרביעית עכדה"ק.

מעתיה יש לומר כי זהו רמז הכתוב: "וישם ה' דבר בפני בלעם", שהכניס בפיו של אותו רשע דב"ר נוטריקון ד'וד ב'רגל ר'ביעי, שהוא עצמו יתנבא על התגלות דוד המלך ומלך המשיח, בבחינת (שבת קיט:): "ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו". יהי רצון שנזכה ללכת בדרכו של דוד שהורה תשובה לישראל, ובזכות זה נזכה לחזק את הרגל הרביעית שהיא כנגד תשובה, ואז יהיה השם שלם בכל ד' אותיותיו כנגד ד' רגלי הכסא, וגם הכסא יהיה שלם בכל ד' רגליו בבית מלך המשיח במהרה בימינו אמן.

מעתיה יש לומר כי זהו שאמר בלק ובלעם: "ועתה לכה נא" - נ"א דייקא, לבטל את שמיני עצרת שהוא יום נ"א מימי התשובה שכנגד דוד המלך, ומפרש ואומר איך לעשות כן: "ארה לי" - שתקלל ותבטל את נ' ימי התשובה מראש חודש אלול עד הושענא רבא הרמוזים במילת אר"ה, כי יש בהם א'לף ר'יש שעות של תשובה שהיא ה', וזהו אר"ה נוטריקון א'לף ר'יש ה', שהם ימי הכנה לשמיני עצרת.

"וישם ה' דבר בפני בלעם" דב"ר - ד'וד ב'רגל ר'ביעי

אולם הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו הפר עצת רשעים וקלקל את מחשבתם הרעה אשר חשבו על היהודים, ולא רק שלא הצליחו למנוע את התגלות הניצוץ הקדוש של דוד המלך שעתיד להיות מלך המשיח, אלא זאת ועוד ששם דבר בפני בלעם להתנבא על דוד המלך ומלך המשיח, כמו שכתב הרמב"ם (הלכות מלכים פרק יא הלכה א):

"המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה, ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל... אף בפרשת בלעם נאמר ושם ניבא בשני המשיחים, במשיח הראשון שהוא דוד שהושיע את ישראל מיד צריהם, ובמשיח האחרון שעומד מבניו שמושיע את ישראל באחרונה.

יומתק להבין בזה מה שנלחמו בלק ובלעם דוקא על נ' ימי התשובה מראש חודש אלול עד הושענא רבא, כי נ' ימי תשובה הללו הם הכנה ליום הנ"א שמיני עצרת שהוא "רגל בפני עצמו", כנגד דוד המלך שהשלים את הרגל הרביעית, נמצא כי מלחמה זו כנגד נ' ימי התשובה מראש חודש אלול עד הושענא רבא שהם הכנה לשמיני עצרת, הוא חלק בלתי נפרד ממלחמתם למנוע התגלות דוד המלך שהוא כנגד שמיני עצרת.

עוד אחת אדברה לבאר בזה מה שאמר בלק: "ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה", על פי מה שכתב ב"אגרא דכלה" (פרשת לך לך ד"ה וירצה עוד) על הפסוק (בראשית יג ח): "ויאמר אברם אל לוט אל נא' תהי מריבה ביני ובינך", שרמז בכך על דוד המלך שעתיד לצאת מלוט דרך רות המואביה, אשר יום נ"א מימי התשובה שמיני עצרת הוא כנגדו, והנה הדברים בלשון קדשו:

"כי הנה ידוע ג' רגלים הם נגד אברהם יצחק יעקב, ושמיני עצרת הוא נגד דוד רגל רביעי, והנה שמיני עצרת הוא יום נ"א מראש חודש אלול ימי רצון של ישראל... וזהו שאמר אל נא תהי מריבה וכו', רצונו לומר על ידי המריבה שביני ובינך יתעכב ח"ו ניצוץ דוד, ואז לא יהיה נ"א היינו יום הנ"א הוא שמיני עצרת, והוא מה שאנו אומרים (תהלים קיח כה) הושיעה נ"א הצליחה נ"א, שהוא עיקר הישועה והצלחת ישראל."

**נדבת הרה"ח ר' יצחק פורסטר וב"ב הי"ו
לעילוי נשמת נכדם הילד יהודה (לייבי) ע"ה בן ר' נחמן ני"ו**